

Rapport

Eksport af brugte el-produkter som affald eller som second-hand produkter

Indhold

SAMMENFATNING	5
1 INDLEDNING	7
1.1 BAGGRUND	7
1.2 FORMÅL	8
1.3 METODE	8
2 STATISTIK OM EKSPORTEREDE MÆNGDER	9
2.1 EKSPORTDATA	9
3 AKTØRGRUPPER	11
3.1 BUTIKKER, UDLEJNINGSFIRMAER OG LEVERANDØRER	11
3.2 VIRKSOMHEDER OG INSTITUTIONER	12
3.3 INDSAMLERE OG EKSPORTØRER	13
3.4 SKAT (TIDLIGERE TOLD OG SKAT)	15
3.5 SHIPPINGFIRMAER	16
3.6 KOMMUNER	16
3.7 OPARBEJDNINGSVIRKSOMHEDER	18
3.8 GENBRUGSPADSER	18
3.9 HUMANITÆRE ORGANISATIONER	19
3.10 AFTAGERE I MODTAGERLANDENE	19
4 UDFØRSEL MED SKIB OG LASTVOGN	21
4.1 EKSPORT VIA SKIB FRA DANSKE HAVNE	21
4.2 EKSPORT VIA LASTVOGN	23
5 OMFANG AF EKSPORTEN SAMT POTENTIALER	25
5.1 MASSEBALANCE OG POTENTIALLET	25
5.2 DEN REGISTREREDE EKSPORT	27
6 PRISER	29
6.1 AFFALDSHÅNDTERING OG GENBRUG AF COMPUTERE OG ANDET IT-UDSTYR	29
6.2 ØKONOMI VED EKSPORT MED HENBLIK PÅ SKROTNING	30
6.3 BRUGTPRISER I MODTAGERLANDENE	30
6.4 OPSAMLING PÅ PRISER	31
7 MULIGE TILTAG	33
7.1 MILJØMYNDIGHEDER	33
7.2 SKAT	35
ORDLISTE	36
BILAG 1 – INTERVIEWLOG	37

Sammenfatning

Hver uge afgår fra Danmark flere containere af sted til Mellemøsten og Afrika med brugt elektronikudstyr. I det omfang, der er tale om elektronikaffald, er denne eksport ulovlig.

Undersøgelsen har vist, at en del af forsendelserne indeholder el-produkter, der ikke virker. At disse produkter eksporteres skyldes, at de lavere lønninger i modtagerlandene gør det muligt at reparere produkterne eller udtage enkeltdele som reservedele, hvorfor produktets umiddelbare ydeevne ikke er afgørende for opfyldelse af det kommercielle eller brugsmæssige sigte.

Det vurderes, at der ikke eksporteres elektronik til Afrika (alene) med det formål at tjene penge på skrotværdien af elektronikken. Dertil er transportomkostningerne for høje, og det ville være mere fordelagtigt at sende el-skrottet til andre destinationer, som fx Kina eller Hong Kong. Ikke desto mindre må det forventes, at (dele af) mange eksporterede, brugte el-produkter alligevel ender som skrot inden for en relativ kort tidshorisont på grund af deres ringe forfatning.

Sammenlagt vurderes det, at der eksporteres 300-350 containere om året til fortrinsvis Mellemøsten (Libanon) og Vestafrika, med omkring 2.500 tons brugte el-produkter. Heraf er de ca. 130 containere fra hjælpeorganisationer under ordningen "Genbrug til Syd", som støttes af DANIDA.

Eksporten til Afrika og Mellemøsten omfatter først og fremmest hårde hvidevarer fra udlejnings- og salgsbutikker, som afleverer/videresælger brugt udlejningsudstyr samt gamle produkter tilbagetaget fra forbrugerne. Derudover indeholder eksporterne især brugte stereoanlæg, tv-apparater, radioer, dvd-afspillere og lignende.

Det vurderes, at den overvejende del af det it-udstyr, der sendes direkte til Mellemøsten og Afrika, er via hjælpeorganisationer, og at der herigennem er sørget for at produkterne kan anvendes i modtagerlandet.

Det vurderes, at der er ca. 10 egentlige registrerede firmaer med SE nummer, der indsamler brugt elektronik med henblik på eksport, og hertil kommer et ukendt antal eksporter, som foretages af privatpersoner.

Der er to-tre firmaer, der er meget aktive med at indsamle/opkøbe brugte computere fra store virksomheder, banker, forsikringsselskaber, ministerier m.v., når disse ønsker at skille sig af med it-udstyr i forbindelse med køb af nyt. Ca. 75-90.000 computere indsamles/opkøbes om året af disse firmaer med henblik på videresalg, efter computerne er blevet elektronisk 'renset' for oplysninger (datasletning). Disse computere eksporteres primært til mellemagenter i andre europæiske lande, men i et vist omfang også til Mellemøsten og Afrika. Virksomhedernes incitament til at skille sig af med it-udstyret til sådanne opkøbere er helt overvejende økonomisk, idet differencen på at bortskaffe brugte computere til en godkendt oparbejdningsvirksomhed eller en opkøber kan være helt op til 550 kr. pr. computer.

Undersøgelsen viser i øvrigt, at sammenholdes tal for det skønnede potentiale for elektronikaffald for tv-apparater, computere, monitorer og husholdningskøleskabe og fryserer med de beregnede affaldsmængder, der indsamles og behandles i Dan-

mark, mangler der over 7.500 tons at blive redegjort for. I dette tal er fratrukket de 2.500 tons, som projektet vurderer, der eksporteres til Mellemøsten og Afrika. I de 7.500 tons indgår dog lovlig eksport af elektronikaffald til andre EU-lande, fx Tyskland, som størrelsen pt. ikke er opgjort for, men det må også formodes, at der indgår ulovlig eksport.

Den samlede mængde el-skrot i Danmark, som indsamles med henblik på særskilt affaldshåndtering, anslås til ca. 80.000 tons om året. Denne mængde omfatter mange flere produktgrupper end dem, der indgår i undersøgelsen af eksport af brugt elektronik.

For at dæmme op for eksport af udtjent elektronik (der ikke virker), foreslås det, at Miljøstyrelsen bl.a.

- Etablerer et samarbejde med kommunerne, som er affaldsmyndighed, om at føre bedre tilsyn med eksportørerne
- Informerer bedre/indskærper regler for definition af affald
- Informerer de væsentligste aktører - shippingfirmaer, butikker, udlejningsfirmaer - om reglerne for definition af affald og eksport af el-skrot
- Overvejer om kommunernes tilsyn med elektronikeksport kan komme ind under reglerne for brugerbetaling for tilsyn.

Endvidere anbefales det, at kommunerne

- fører tilsyn med butikkers og udlejningsfirmaers håndtering af produkter, som borgerne ønsker at skille sig af med, særligt ved anskaffelse af nye produkter.
- gennemfører en intensiv kontrol med oparbejdningsvirksomhedernes håndtering af el-skrottet med henblik på at forebygge eventuelle illegale transporter ud af landet.
- Identificerer opkøbere af brugt elektronik og vurderer, om der foregår affaldsbehandling, der forudsætter en godkendelse i henhold til miljøbeskyttelsesloven.

Det vil endelig være relevant for SKAT at indføre en rubrik i udførselspapirerne, hvor eksportøren skal angive, om der er tale om brugte varer. Derved vil SKAT bedre kunne vurdere, om de skal orientere kommunen om udførslen, og det vil fremover give et langt bedre statistisk overblik over udførslerne.

1 Indledning

Denne rapport redegør for resultaterne af projektet ”Eksport af brugte el-produkter som affald eller som second-hand produkter”, der er udført af PlanMiljø for Miljøstyrelsen, sommeren 2006.

1.1 Baggrund

Så godt som alle elektriske og elektroniske produkter (herefter kaldet ”el-produkter”) indeholder stoffer, som kan skade miljø og sundhed, herunder tungmetallerne bly, kviksølv, kobber og cadmium, miljøgiften PCB og bromerede flammehæmmere. Stofferne afgives i begrænset omfang under brug, men kan blive et problem, når produkterne bliver til affald, hvorfor en del af affaldet hører til under kategorien ”farligt affald”. Mange af produkterne har kort levetid, derfor opstår der stadig mere elektrisk og elektronisk affald (WEEE).

De danske regler for håndtering af elektronikaffald er fastsat i en ændring af miljøbeskyttelsesloven og i elskrotbekendtgørelsen fra 2005¹. Reglerne indfører producentansvar for elektronikaffald (WEEE) fra 1. april 2006. Efter de nye regler skal producenter og importører af elektrisk og elektronisk udstyr etablere ordninger for tilbagetagning og særskilt håndtering af WEEE fra både husholdninger og erhverv således, at affaldsbehandlingen lever op til miljøkravene i bekendtgørelsen. Kommunerne har fortsat en opgave med at indsamle WEEE fra husholdninger, mens producenternes ordninger sørger for at affaldet afhentes fra de kommunale genbrugspladser og transporteres til godkendte affaldsbehandlere.

Jf. Transportforordningen er det forbudt at eksportere farligt affald til såvel nyttiggørelse som til bortskaffelse i ikke-OECD-lande².

Det er som udgangspunkt fuldt legalt at eksportere brugt og funktionsdygtigt elektrisk og elektronisk udstyr - dog ikke køle/fryseskabe, der indeholder CFC (typisk CFC-12 i kølekredsen og CFC-11 i isoleringsskummet) eller som kun kan fungere, hvis der bruges CFC kølemidler. Det er forbudt at eksportere disse produkter uanset stand, jf. EU's forordning 2037/2000.

Et produkt overgår til at være affald, når det ikke længere er funktionsdygtigt, eller når ejeren beslutter sig for at skille sig af med det som affald. Et gammelt køleskab, der er funktionsdygtigt vil derfor være affald, hvis den oprindelige ejers intention har været at skille sig af med køleskabet som affald. Der kan opstå usikkerhed i forhold til, hvornår køleskabet bliver til affald, hvis det bliver afhentet i forbindelse med levering af et nyt. Der er en formodning om, at det er affald, medmindre det klart fremgår af en aftale, at den der henter det, bliver ny ejer - og dermed kan beslutte hvad der skal ske med f.eks. køleskabet.

¹ Lov nr. 385 af 25/05/2005 om ændring af lov om miljøbeskyttelse og bekendtgørelse nr. 664 af 27/06/2005 om håndtering af affald af elektrisk og elektronisk udstyr.

² Europa-Parlamentets og Rådets forordning (EF) nr. 1013/2006 af 14. juni 2006 om overførsel af affald.

Evt. kontrol af, om eksporterede gamle el-produkter er affald, vanskeliggøres af ovenstående affaldsdefinition, samt at eksportørerne ikke selv kategoriserer eksporten som affald og derfor ikke anmelder eksporten til myndighederne - i modsætning til transportører af affald. Myndighederne modtager derfor ofte sjældent information, som sætter dem i stand til at gennemføre en kontrol af eksporten.

Miljøstyrelsen skønner, at der årligt indsamles omkring 80.000 tons el-skrot i Danmark med henblik på særskilt affaldshåndtering. Der eksisterer endnu ikke en samlet opgørelse over, hvor stor en andel der produceres af henholdsvis private og erhverv, men centrale aktører inden for genindvindingsbranchen anslår, at el-skrot fra erhverv ca. udgør 30.000 tons årligt. De samlede mængder omfatter mange flere produktgrupper end dem, der indgår i undersøgelsen af eksport af brugt elektronik.

1.2 Formål

Formålet med projektet har været, at:

- Identificere de steder i materialestrømmen, hvor den enkelte aktør tager beslutning om at aflevere elektronikaffaldet til det danske affaldssystem eller eksportere det, hhv. tage beslutning om at aflevere eller sælge udtjent udstyr til genbrug.
- Kortlægge hvilke aktører, der er involveret i eksport af elektronikaffald hhv. genbrugsprodukter.
- Give et billede af, hvilke økonomiske og øvrige interesser der er forbundet med eksport af udtjent udstyr (elektronikaffald/genbrug).
- Formulere anbefalinger til en målrettet indsats, fx information, tilsyn eller ændret indsamlingspraksis for udvalgte aktører/brancher.

1.3 Metode

Projektets resultater er fortrinsvis baseret på interview med aktører, som er involveret i forskellige led i elektronikstrømmen, fra producenter/importører over forhandlere/udlejere til forbrugere til produkternes videre færd via indsamlings- og behandlingsvirksomheder eller via eksport som second-hand produkter.

I alt er der gennemført 135 interview i projektet. Det har ikke været muligt at gennemføre interview med aftagerne/forhandlerne i de pågældende lande, der eksporteres second-hand elektronik-produkter til.

Derudover er der gennemført dataudtræk fra Danmarks Statistik om eksportdata, samt indsamlet data om affaldsbehandling fra de virksomheder, der indsamler og behandler el-skrot.

Projektet er gennemført af PlanMiljø ved projektleder Lars Christensen i samarbejde med Kathrine Fjendbo, Ida Bode og Bjørn Bauer.

2 Statistik om eksporterede mængder

Al eksport til et land uden for EU bliver registreret via udførelserklæringer og vil i princippet kunne genfindes i kørsler fra Danmarks Statistik. Der findes i alt 15.626 varekoder, som udførelserne registreres under. For et givent produkt anvendes den samme varekode, uanset om produktet er nyt, gammelt eller halvfabrikata.

Ved udførsel via skib til lande uden for EU skal eksportøren udfylde en udførselsangivelse med oplysning om:

- hvad der transporteres
- hvor meget der transporteres (vægt i kg og eventuelt også stykantal)
- værdien af de enkelte varegrupper
- modtageroplysninger
- otte-cifret varekode m.m.

Som udgangspunkt skal eksportører registreres med SE nummer, dog undtaget når der er tale om førstegangsudførelse af en privatperson. Derudover skal det oplyses, om der foreligger de nødvendige tilladelser, som er knyttet op på varenumrene. Al lovgivning baserer sig på EU-lovgivning (EU's toldkodeks).

Oplysningerne fra udførselsangivelserne videregives til Danmarks Statistik, hvorfra oplysningerne kan rekvireres.

Ved eksport til EU lande (via lastvogn) skal eksportøren udfylde en oplysningsblanket til Danmarks Statistik, såfremt værdien af eksporten fra den enkelte eksportør overstiger 4,1 million kr. om året. Enkeltstående transporter bliver således ikke registreret, men vil eventuelt kunne identificeres via moms-oplysninger året efter.

2.1 Eksportdata

Nedenfor gengives de mest bemærkelsesværdige tal for eksport af elektriske og elektroniske produkter til 35 undersøgte lande i 2005. Tallene giver et billede af, hvad der kan udtrækkes fra Danmarks Statistik, men giver ikke noget pålideligt billede af, hvor store mængder brugte el-produkter og WEEE, som eksporteres. Usikkerheden skyldes dels:

- at eksporterne kan indeholde nye produkter, der i modtagerlandet enten sælges eller forædles og tilbageføres til Danmark til videre bearbejdning eller salg (kaldet "passiv forædling")
- manglende eller ufuldstændige data for nogle udførsler, som dermed ikke indgår i statistikken over eksport af el-produkter
- forkert varekode-registrering.

De angivne priser er gennemsnitspriser, beregnet på baggrund af oplysninger om det samlede antal produkter og eksportens opgjorte værdi. De lave priser på produkterne indikerer, at der i vidt omfang er tale om brugte produkter eller WEEE.

Der er i alt trukket oplysninger ud om 494 forskellige varekoder, alle inden for el-produkter.

Modtagerland	Varemængde, pris pr. enhed i gennemsnit
Cameroun	<ul style="list-style-type: none"> • 132 tv-apparater á kr. 150
Egypten	<ul style="list-style-type: none"> • 111 computere á kr. 92 • 4.826 enheder til computere á kr. 63 (6 kr. kiloet)
Irak	<ul style="list-style-type: none"> • 711 køleskabe á kr. 48 • 200 jævnstrømsmotorer á kr. 6 • 329 tv-apparater á kr. 80
Gambia	<ul style="list-style-type: none"> • 194 køleskabe á kr. 93 • 617 båndoptagere á kr. 18 • 1.666 tv-apparater á kr. 32
Ghana	<ul style="list-style-type: none"> • 20.000 kompressorer á kr. 38 • 398 køleskabe á kr. 275 • 564 computere á kr. 214 • 641 kassetebåndoptagere á kr. 79 • 2.353 andet optageudstyr á kr. 38 • 7.213 tv-apparater á kr. 88
Guinea	<ul style="list-style-type: none"> • 1.761 køleskabe á kr. 91 • 579 frysebokse > 400 liter á kr. 222
Elfenbenskysten	<ul style="list-style-type: none"> • 17.040 kompressorer á kr. 38, • 1.004 køleskabe á kr. 125 • 447 tv-apparater á kr. 91
Hong Kong	<ul style="list-style-type: none"> • 1.330 printere á kr. 0,5 • 8.571 centrallagerenheder (harddiske) á kr. 9 • 18.200 clockradioer á kr. 9 • 1.160 bærbare modtagere af kald á kr. 1 • 12.739 farve tv-apparater á kr. 7,4
Jordan	<ul style="list-style-type: none"> • 522 køle/frysemøbler á kr. 138 • 1.159 tv-apparater á kr. 45
Kenya	<ul style="list-style-type: none"> • 2.000 kompressorer til køleskabe á kr. 38
Libanon	<ul style="list-style-type: none"> • 2.573 køleskabe á kr. 83 • 941 frysebokse á kr. 433 • 275 kassetebåndoptagere á kr. 45 • 14.121 tv-apparater á kr. 100 • 13.697 tv-apparater uden billedrør á kr. 98
Mozambique	<ul style="list-style-type: none"> • 950 tv-apparater á 247
Nigeria	<ul style="list-style-type: none"> • 200 farvefjernsyn á kr. 59 • 200 magnetbåndoptagere á kr. 50
Tanzania	<ul style="list-style-type: none"> • 101 frysebokse > 400 liter á kr. 54 • 711 stereoanlæg/radiomodtagere á kr. 33

Vægten af den samlede mængde varer, som indgår i ovennævnte skema, er opgjort til 1.700 tons.

3 Aktørgrupper

En lang række aktører er involveret i eksporten af brugte el-produkter, det være sig ved at deltage som praktisk led i materialestrømmen eller ved som myndighed at have en kontrolfunktion i forhold til transporterne. Der er foretaget en undersøgelse af følgende aktørers ageren på området:

- *Butikker og udlejningsfirmaer*, som tager udtjent udlejningsudstyr og gamle produkter tilbage fra forbrugerne ved levering af nye.
- *Virksomheder og institutioner*, som afleverer/videresælger udtjent (især) it-udstyr.
- *Indsamlere og eksportører*, som indsamler brugte el-produkter med henblik på eksport.
- *SKAT*, som bl.a. kontrollerer udførsler i havnene.
- *Shippingfirmaer*, som forestår det praktiske vedr. fragt af stykgods og containere samt kontakt til rederierne.
- *Kommuner*, som anviser affaldsbortskaffelse, og som er tilsynsmyndighed ved udførsler af affald.
- *Genbrugspladser*, som modtager el-skrot (primært fra private).
- *Oparbejdningsevirkomheder*, som modtager og oparbejder el-skrot i henhold til gældende miljøkrav.
- *Humanitære organisationer*, som bl.a. indsamler og sender brugt elektronik til tredjelande som bistand.
- *Aftagerne*, som modtager elektronikken i tredjelandene.

3.1 Butikker, udlejningsfirmaer og leverandører

Mange brugte el-produkter, og ikke mindst køleskabe og fryserne, som eksporteres, kommer fra butikker og store butikskæder, som tager udtjent udlejningsudstyr samt gamle produkter tilbage fra forbrugerne ved levering af nyt udstyr (dette gælder især for køle/frysemøbler). Butikkerne ved i de fleste tilfælde godt, at aftagerne af deres brugte produkter har sigte på eksport.

Som eksempel opsamler en af de større landsdækkende kæder brugt elektronik fra hele landet på to adresser, hvor der begge steder fyldes en 40 fods container én gang om måneden. De brugte el-produkter sælges til eksportfirmaer, der alle er registreret med SE nr. i Danmark. Produkterne eksporteres i dag hovedsageligt til Mellemøsten, men er tidligere også blevet sendt til bl.a. Rusland. Det pågældende firma sælger følgende mængder af brugte el-produkter om året til eksport³:

Vask., opvask, tumbler, køle/frys	ca. 4.000 stk.
Video	ca. 3.000 stk.
TV	ca. 2.500 stk.
Hi-Fi	ca. 600 stk.
DVD, DVDR	ca. 600 stk.

Tilsvarende gør sig gældende for en anden kæde, som opererer med ét centralt opsamlingssted i landet for alle kædens butikker.

³ Det er et krav fra firmaets side, at produkterne eksporteres, således at de ikke igen kan optræde på det danske marked i konkurrence med deres egne nye produkter.

Hos andre kæder kommer de enkelte butikker selv af med de brugte el-produkter, der afhentes hos kunden i forbindelse med levering af nye produkter. Mange af disse butikker har etableret aftaler med private indsamlere eller eksportfirmaer, som afhenter de brugte produkter gratis og eksporterer dem til tredjelande. Derved slipper butikkerne for henholdsvis besværet med selv at bortskaffe produkterne og eventuelt også omkostningerne herved.⁴

Andre butikker, som selv forestår bortskaffelse af de brugte el-produkter, afleverer disse til den lokale genbrugsplads⁵. En rundspørge hos ti tilfældigt udvalgte elektronikbutikker viser, at halvdelen har aftaler med indsamlere og eksportfirmaer og resten afleverer de brugte elektronikprodukter på den lokale genbrugsplads. Butikker med hårde hvidevare oplyser i øvrigt, at de ikke sjældent bliver kontaktet af personer, der ønsker at aftage deres brugte produkter – uanset stand og alder.

De helt store edb-leverandører tilbyder ofte at købe eller tage det brugte it-udstyr retur. Nogle af leverandørerne sender derefter udstyret til centrale modtagersteder i Europa med henblik på eksport/videresalg - eventuelt efter en opgradering af udstyret.

Der er tilsvarende fundet eksempler på, at de store producenter/leverandører inden for hårde hvidevareområdet aftager de gamle produkter i forbindelse med store leverancer til boligselskaber og videregiver eller sælger disse til eksportfirmaer.

3.2 Virksomheder og institutioner

Det er en udbredt praksis, at virksomheder og offentlige institutioner med mange kontorarbejdspladser afleverer udtjente computere og andet it-udstyr til specialiserede eksport-firmaer. Det drejer sig om alle typer af virksomheder: Banker, forsikringsselskaber, konsulentfirmaer, pensionselskaber, ministerier, statsinstitutioner, kommuner m.v. Ved at aflevere de brugte produkter til eksport-firmaerne opnår virksomhederne/institutionerne både en økonomisk gevinst samt sparer besværet ved at bortskaffe produkterne til en godkendt oparbejdningsvirksomhed. Der kan være helt op til 550 kr. forskel pr. computer mellem udgiften ved at aflevere udstyret til en dansk oparbejdningsvirksomhed og indtægten ved at sælge til en eksportvirksomhed, se endvidere kapitel 6 om priser.

En yderligere faktor er for nogle virksomheder/institutioner, at de ved aflevering af produkterne til særlige indsamlings- og eksportfirmaer inden for it-området har en sikkerhed for, at der sker en kontrolleret og fuldstændig datasletning i henhold til internationale standarder, hvorfor data ikke vil kunne genfindes⁶ (se også det følgende afsnit om indsamlere og eksportører).

Endelig finder nogle virksomheder og institutioner det problematisk (moralsk forkert) at bortskaffe og destruere brugt udstyr, hvis det stadigvæk kan anvendes og komme andre til gode.

⁴ Afhængigt af, om produkterne kan afleveres på den kommunale genbrugsplads eller anvises til en oparbejdningsvirksomhed.

⁵ Dette gælder både selvstændige butikker og butikker, der er knyttet til en kæde.

⁶ I princippet vil det være muligt at opsamle data fra en harddisk, selv om den har fået et søm igennem sig.

3.3 Indsamlere og eksportører

Det præcise antal professionelle/organiserede indsamlere og eksportører af brugte el-produkter i Danmark kan ikke slås fast. I projektet er der opnået kendskab til ti firmaer, der systematisk indsamler og eksporterer brugte elektronikprodukter, men der eksisterer givetvis flere end disse. Vanskelighederne ved at vurdere antallet fremkommer bl.a. fordi de firmaer, som afleverer de brugte el-produkter til indsamlerne, ikke er meget for at udlevere oplysninger om aftagerne. Andre oplyser, at de ikke leverer til firmaer med henblik på eksport. Det anslås, at der findes 15-25 organiserede indsamlere og eksportører i landet. Dertil kommer en række privatpersoner og uregistrerede firmaer, som ligeledes indsamler og eksporterer el-produkter⁷.

I det omfang, eksporten foregår via skib, vil person- og firmaoplysninger fremgå af udførselsklæringerne. En gennemgang af disse vil kunne bidrage til identifikation af yderligere eksportfirmaer/personer⁸.

Eksportørerne kan opdeles i tre grupper:

1. Firmaer, som indsamler og eksporterer it-udstyr
2. Firmaer, som hovedsageligt indsamler og eksporterer hårde hvidevarer
3. Private personer

3.3.1 Registrerede firmaer, som indsamler og eksporterer brugt it-udstyr

På det danske marked findes der tre væsentlige aktører, som indsamler og eksporterer brugte computere, hvoraf to af dem foretager elektronisk og dokumenterbar datasletning. Computerne bliver registreret ved deres serienummer, hvorpå harddisken tilsluttes en "controller" og slettes elektronisk.

Det antages, at disse to firmaer i Danmark tilsammen opkøber 75.000 brugte pc'er om året samt 25-30.000 skærme⁹. Ca. 90 % eksporteres til fortrinsvis udenlandske agenter/distributører, som forestår den videre afsætning, efter at produkterne er blevet slettet for informationer. Det ene firma afsætter typisk til andre europæiske lande som England, Spanien, de baltiske lande og andre lande i Østeuropa, mens det andet primært eksporterer genbrugelige computere til centralafrikanske lande.

Begge firmaer får ofte henvendelser fra enkeltpersoner, der ønsker at aftage skrot og andet ikke salgbart udstyr, formentlig til afsætning i østeuropæiske lande¹⁰.

Det tredje firma indsamler og sælger computere eller computerdele, herunder også it-udstyr afleveret på genbrugspladser. Virksomheden er i sin opstart, og det vurderes, at firmaet pt. aftager 10-15.000 computere og skærme årligt.

Ovenstående firmaer oplyser, at de kun kan sælge computere, hvis de opfylder en vis standard¹¹. Hvis computerne typisk er mere end fem år gamle kan de ikke vide-

⁷ Direktøren fra en af Danmarks største leverandører af elektroniske apparater mener, at der er mere end 100 såkaldte "brokere", der lever af at indsamle og opkøbe gamle el-produkter med henblik på eksport.

⁸ Det er ikke muligt umiddelbart at trække oplysningerne for allerede gennemførte udførsler, og det vil formentlig heller ikke være tilladt i henhold til registerloven.

⁹ Generelt udskiftes computerne oftere end skærmene.

¹⁰ Firmaerne oplyser, at det ofte er personer med østeuropæisk accent, der henvender sig. Projektet har endvidere fået kendskab til en person (dansker bosiddende i Baltikum), der indsamler el-skrot i Danmark og transporterer det til Østeuropa.

resælges, og de afleveres i stedet til danske behandlervirksomheder eller skilles ad i print, plastik, metal, ledninger m.v., og sælges på det internationale marked.

Firmaerne afhenter typisk deres produkter hos store virksomheder, banker, forsikringsselskaber og ministerier m.v.

3.3.2 Firmaer, som hovedsageligt indsamler og eksporterer hårde hvidevarer

Projektet har fået kendskab til syv firmaer (registreret med SE nummer), der har specialiseret sig i indsamling/opkøb af kasserede hårde hvidevarer med henblik på eksport til særligt Mellemøsten (Libanon) og vestafrikanske lande.

Nogle af firmaerne modtager hovedsageligt produkter fra hårde hvidevarebutikker eller butikskæder i form af gammelt udlejningsudstyr eller gamle produkter, der er taget retur fra kunderne ved levering af nyt. I sådanne tilfælde betaler afhentningsfirmaet typisk ikke for produktet mod selv at stå for afhentningen.

Et af de øvrige firmaer har aftaler med producenter og importører af hårde hvidevarer og aftager typisk fejlproduktioner og lignende. Prisen for nye køle/frysemøbler, der har været reklamationer på, eller som er fejlproduktioner (lakfejl eller lignende), ligger på 500 - 1.000 kr./stk.

Et andet firma har aftaler med de store leverandører om at aftage de gamle produkter, når der er udskiftning af hårde hvidevarer i boligselskaber og lignende.

Som udgangspunkt afprøves produkterne ikke, før de pakkes i containere på indsamlingsvirksomhedens lokalitet og eksporteres. Indsamlingsvirksomhederne finder dette alt for omstændeligt, og uanset funktionsdygtighed vil modtagerne ofte kunne reparere produkterne eller bruge reservedele fra de defekte produkter. Dog har to af firmaerne – hjemhørende i Helsingør kommune – en aftale med kommunen om, at kommunen fører tilsyn med alle forsendelser før containerne lukkes og forsegles. Herved vil kommunen forhindre, at firmaet eksporterer ikke-funktionsduelige produkter (affald). Ved at indgå denne aftale undgår firmaerne risikoen for, at containerne vil blive hjemvist af SKAT, hvorved de ville pådrage sig store ekstraomkostninger.¹²

De fleste firmaer - med undtagelse af firmaet, der modtager fejlproduktioner fra producenter og importører – indsamler og eksporterer også andre elektriske produkter: ghettoblastere, kassetteradioer, dvd-afspillere og kompressorer¹³. Således består en typisk forsendelse af mange forskellige slags produkter, som ikke er tjekket for funktionsduelighed.

Det vurderes, at de nævnte firmaer eksporterer mellem 150 og 200 containere årligt med brugte hårde hvidevarer (og anden brugt elektronik) med en samlet vægt på skønsmæssigt 1.500 - 2.000 tons årligt.¹⁴

¹¹ En ældre computer med floppydisk vil f.eks. ikke kunne sælges. Se yderligere oplysninger om salg af brugte computere fra Danmark og andre lande på:
<http://www.itbrugtsalg.dk/shop/>; <http://www.tier1asset.com/>;
<http://www.informatic.dk/Restlageret/index.asp>;
<http://www.alibaba.com/company/10646393.html>

¹² Hvis SKAT får kendskab til en ulovlig affaldsforsendelse, kan containere blive hjemvist til hjemkommunen, som er myndighed på området.

¹³ Det vurderes, at it-udstyr udgør en lille andel af disse firmaers samlede eksport.

¹⁴ Vægten på en 40 fods container, som er den foretrukne containerstørrelse, svinger fra 6-7 tons (køleskabe) op til 20 tons (tætpakkede computere).

3.3.3 Private personer

En række privatpersoner eksporterer brugt elektronik, ofte i forbindelse med eksport af stykgods i form af gamle køretøjer som last- og varebiler, som fyldes op med gammel elektronik (og andre varer). Fra myndigheder og andre, som har deltaget i kontrolbesøg, fortælles om eksportcontainere, der er proppet til bristepunktet med allehånde produkter; kummefrysere og køleskabe fyldt med småt elektronik, gamle cykler, beklædning, radioer, højtalere og meget andet. Tilsvarende sker ved udførsel af last- og varebiler, som ligeledes fyldes med gamle produkter af forskellig art, herunder især elektronik¹⁵.

Ved de få kontroller af private eksporter, der er gennemført, har en del af elektronikken ikke virket, hvilket bl.a. er konstateret ved, at ledningerne har været klippet af. Der er formentlig tale om el-skrot fra genbrugspladser eller oparbejdningsvirksomheder¹⁶. Generelt virker det som om, at el-produkter der eksporteres fra private er i dårligere stand end fra firmaerne, og at forsendelserne indeholder mere el-skrot (produkter der ikke virker).

De private eksportører oplyser, at de får produkterne fra loppemarkeder, storskrald, genbrugspladser venner og bekendte – og i ikke nærmere angivet omfang fra virksomheder. Det vurderes, at kun en mindre del af den samlede eksport af brugt elektronik foretages af private¹⁷.

3.4 SKAT (tidligere Told og Skat)

SKAT gennemgår udførselsangivelser og sikrer sig, at de er i overensstemmelse med gældende varebestemmelser. Ved online indberetninger (som anvendes af en række shippingfirmaer) sker kontrollen elektronisk, og systemet meddeler, såfremt en udførselsklæring afviger fra det normale.

Generelt har SKAT ikke ressourcer til visuelt at kontrollere containere og stykgods. Kun ved sjældne lejligheder (promiller af udførslerne) gennemføres stikprøvekontrol ved scanning eller åbning af containerne på forlangende¹⁸. En nyindkøbt scanner, som skal anvendes til at scanne indholdet af containere i hele landet, kan betyde, at der vil ske en øget kontrol (men det vil stadig være ganske få af de samlede forsendelser).

Til vanskelighederne ved visuel kontrol af containernes indhold hører, at en sådan proces skal koordineres med shippingfirmaet og typisk vil koste 4-5.000 kr.¹⁹ Ved eksport til tredjelande er det eksportøren selv, der skal betale for udgifterne i forbindelse med kontrollen.

SKAT finder ikke, at de har brugbare magtmidler i forbindelse med ulovlige elektronikeksporter, da de ikke er reguleret af toldreglerne (hvilket kunne give SKAT mulighed for at give administrative bøder).

¹⁵ Prisen for eksporten er uafhængig af vægten, dvs. at der ikke betales ekstra fragt selvom køretøjerne er fyldt med elektronik eller andre produkter.

¹⁶ Det er almindelig praksis, at ledningerne klippes af el-skrottet ved modtagelse på genbrugspladser, hvilket gør det mindre attraktivt at klunse eller stjæle skrottet.

¹⁷ SKAT forlanger ved gentagne udførsler, at personen oprettes som firma.

¹⁸ Der er større fokus på import end eksport hos SKAT i havnene.

¹⁹ Der skal bruges specielt grej til at håndtere containere frem og tilbage.

SKAT forholder sig ikke til, om gamle el-produkter, som eksporteres, er affald eller funktionsduelige produkter, mens køle/frysemøbler generelt har SKAT's interesse, da SKATs varebestemmelser, kapitel k indeholder et afsnit om kontrol med kølemøbler.

SKAT i Esbjerg og Aarhus har i samarbejde med henholdsvis Esbjerg og Aarhus kommuner indført en procedure vedr. eksport af henholdsvis elektronikaffald og kølemøbler. Proceduren fastlægger reglerne på området, herunder hvem der er ansvarlig for de forskellige arbejdsgange, hvis der identificeres containere med gammel elektronik og/eller kølemøbler.

SKAT i Frihavnen har indgået en aftale med Helsingør kommune om, at kommunen skal give en godkendelse, hvis eksportøren af en container er registreret i Helsingør kommune. Det er SKATs hovedcenter i Østbanegade i København, der indgår aftaler om, hvad tolderne skal kigge efter.

3.5 Shippingfirmaer

Stort set alle udførsler med skib foregår via et shippingfirma, som foruden at forestå kontakten til rederiet også hjælper eksportøren med at udfylde udførselsklæringen. Shippingfirmaerne vil således ofte have et billede af omfanget af udførslen af bestemte varegrupper, fx el-produkter. Ved søgning via FagbogDanmark fremkommer knap 50 shippingfirmaer og lignende bureauer.

Shippingfirmaerne oplyser, at der hver uge udskibes containere til Afrika og Mellemøsten med brugte el-produkter, fortrinsvis via Aarhus eller København²⁰. Nogle firmaer, som kun har få elektronik-eksporter årligt, oplyser, at det oftest er private personer, der står bag eksporterne, samt at containerne indeholder mange forskellige slags el-produkter.

Et enkelt af de adspurgte shippingfirmaer er bekendt med forbuddet mod udførsel af R12 mærkede kølemøbler, derudover er shippingfirmaerne ikke bekendt med regler omkring udførsel af elektronik og elektronikaffald.

3.6 Kommuner

Som myndighed på affaldsområdet anviser kommunerne bortskaffelse af affald, vurderer hvornår der er tale om affald, samt har tilsynet på udførsler, hvor eksportøren har adresse i kommunen. De færreste kommuner anvender dog ressourcer på at kontrollere eksport af brugte el-produkter, formentlig først og fremmest fordi de ikke er bekendt med, at der forekommer eksport fra deres kommune.

En undtagelse er Helsingør kommune. Miljøafdelingen i Helsingør kommune har indgået en aftale med to eksportører af brugte el-produkter, som har adresse i kommunen, om, at kommunen godkender eksporten, før containerne lukkes og forsegles. I praksis foregår det ved, at kommunen gennemfører et tilsyn, besigtiger de enkelte produkter og eventuelt gennemfører stikprøver på, om produkterne virker. Disse eksportører sender primært containerne til Mellemøsten, fortrinsvis Libanon. Alene i 2006 har der frem til september måned været 60 containereksporter med brugt elektronik fra eksportører i Helsingør kommune. Helsingør kommune

²⁰ De fleste shippingfirmaer oplyser, at de sender en container "en gang imellem" eller "1-2 gange i kvartalet". Et enkelt firma oplyser, at 1-2 containere om ugen er almindeligt. Der har været taget kontakt til 10 shippingfirmaer.

forlanger, at eksportørerne dokumenterer hvorfra produkterne stammer for at undgå, at der eksporteres produkter, som forbrugere har skilt sig af med som affald.

Nedenfor gennemgås sagerne i de kommuner, projektet derudover har kendskab til, som har været involveret i eksporter af gamle elektronikprodukter til ikke-OECD-lande.

Københavns kommune har i 2006 været involveret i ti sager med udskibning af containere med blandet elektronik i Frihavnen. I alle sagerne har eksportøren været en mindre virksomhed med udenlandske ejere. Kun i et enkelt tilfælde er en container blevet tilbageholdt på grund af WEEE indhold²¹, i andre tilfælde er ikke-funktionsduelige produkter pillet fra på kommunens foranledning. Københavns kommune har en aftale med SKAT om, at kommunen bliver kontaktet, hvis der er en mistanke om ulovlige udførsler af WEEE.

Aarhus kommune har de senere år været involveret i en del sager med udførsel af el-produkter via skibe. Kommunen får nys om 4-5 udførselssager årligt, men det er kommunens vurdering, at dette kun er et fåtal af sagerne. Kommunen anfører, at der ofte er tale om nye eksportører, som ikke kender reglerne. Kommunen mener, at mange af produkterne stammer fra loppemarkeder, men de har også kendskab til eksport af fejlproduktioner, der er kasseret fra et supermarked. Kommunen har en konkret aftale med SKAT om at blive inddraget, hvis der sker eksport af kølemøbler, og kommunen bliver også orienteret, hvis SKAT finder en container med el-produkter, som muligvis ikke er funktionsdygtige.

Esbjerg kommune er først blevet opmærksom på problemet i sommeren 2006, hvor der har været tre sager med eksport af køretøjer fyldt med gammel elektronik – med tre forskellige eksportører. Kommunen har nyligt indgået en aftale med SKAT med henblik på at stoppe ulovlige udførsler af WEEE via skib. SKAT orienterer kommunen, hvis de får information om, at der eventuelt eksporteres ulovlige kølemøbler eller blandet gammel elektronik.

Tølløse kommune fører jævnligt miljøtilsyn med en skrothandler, som hjælper herboende udlændinge med at eksportere brugte el-produkter og andet udstyr til Vestafrrika (fortrinsvis Gambia, Uganda og Tanzania) i et omfang på 5-10 containere om året. Kommunen fører bl.a. kontrol med, at der ikke opbevares el-skrot på ejendommen, da virksomheden tidligere har afsendt produkter, der ikke virkede. Den pågældende virksomhed dokumenterer over for kommunen ved fakturaer og andre bilag, at ikke-funktionsdueligt el-skrot afleveres til en godkendt oparbejdningsvirksomhed.

Tårnby kommune har haft en enkelt sag med eksport til Ghana af brugte funktionsduelige computere, som var indsamlet via skoler og forsikringsselskaber. Formålet med eksporten var at støtte lokale skoler og uddannelsesinstitutioner i Ghana.

Rødovre kommune har kendskab til en enkelt udskibning et par år tilbage, hvor eksportøren var bosiddende i kommunen. Efter aftale tog Miljøkontrollen i København sig af sagen, og det blev indskærpet overfor eksportøren, at det var ulovligt at eksportere ikke-funktionsduelige produkter.

²¹ Der blev i den pågældende sag rejst sigtelse mod eksportøren, men politiet frafaldt sagen, da personen var sigtet for en lang række andre forhold med en længere strafferamme.

3.7 Oparbejdningsevirkomheder

Virksomheder, der indsamler og oparbejder el-skrot, skal være miljøgodkendt i henhold til miljøbeskyttelsesloven kap. 5, og de lokale miljømyndigheder fører løbende tilsyn med, at virksomheden overholder kravene i godkendelsen – herunder bortskaffer affald i henhold til gældende regler²². Virksomhederne fører register over alt indvejet, oparbejdet og bortskaffet affald.

Knap 20 miljøgodkendte virksomheder i Danmark har i 2005 modtaget el-skrot med henblik på oparbejdning²³. Derudover findes en række virksomheder, der modtager el-skrot og videresender dette til oparbejdningsevirkomheder i Danmark.

På oparbejdningsevirkomhederne skilles el-skrottet i mindre delkomponenter, f.eks. printplader (hukommelseskort, lyd kort, ”motherboard”), småt elektronik (strømforsyninger), kompressorer, plastik og jern. Delene sælges videre til skrotvirksomheder i Danmark eller i udlandet, typisk Tyskland, Sverige eller Polen, afhængigt af pris og oparbejdningsevirkomheder.

Oparbejdningsevirkomhederne får ofte henvendelser fra folk – særligt udlændinge (hovedsagligt østeuropæere) eller nydanskere – der ønsker at aftage el-skrottet, også ikke-funktionsduelige apparater.

3.8 Genbrugspladser

Borgere og mindre virksomheder kan aflevere deres affald, herunder el-skrot på ca. 300 genbrugspladser landet over²⁴. Fra genbrugspladserne sendes det indsamlede el-skrot videre til oparbejdningsevirkomheder i Danmark eller udlandet. Indtil den 1. april 2006 var det kommunens opgave at sørge for, at borgerne kunne komme af med affaldet, og det var kommunens opgave at sørge for den videre håndtering. Fra den 1. april 2006 er ansvaret for at afhente elektronikaffaldet på genbrugspladserne overgået til producenterne, ligesom producenterne har ansvaret for at sørge for den videre håndtering. Det er fortsat kommunens opgave at sørge for, at borgerne kan aflevere deres elektronikaffald.

Mange genbrugsstationer har store problemer med klunsning af elektronik, i nogle tilfælde har der endda været tale om håndgemæng og politianmeldelser.²⁵ Det sker tit, at besøgende – og ofte gengangere – prøver at hente ting fra genbrugspladsen, hovedsagligt hårde hvidevarer, fjernsyn og computere, og de tilbyder gerne at betale 50-100 kr. for produkterne.²⁶

De fleste genbrugsstationer har haft indbrud, nogle op til flere gange om ugen. Pladserne ved som oftest ikke, hvad der er blevet stjålet, og om det bare er ”drengegrej” eller organiseret tyveri. Der er i et enkelt tilfælde blevet observeret lastbiler/varevogne, der har læstet tyvegods op udenfor en genbrugsstation, men gene-

²² Frem til 31.12.2006 er amterne tilsynsmyndighed for oparbejdningsevirkomhederne. Herefter overgår myndigheden til kommunerne.

²³ Med oparbejdning menes, at der mindst foregår en fysisk demontering af produkterne.

²⁴ Regler for aflevering af affald på genbrugsstationer er forskellige fra kommune til kommune, men typisk har virksomheder lov til at aflevere mindre mængder af el-skrot.

²⁵ Projektet har talt med 20 genbrugspladser samt RenoSam som repræsenterer affaldsselskaberne, der i mange tilfælde driver genbrugspladserne.

²⁶ En driftschef (Helsingør) er blevet tilbudt 3-4.000, kr. om måneden for at lade fjernsyn, computere, hårde hvidevarer og andet el-skrot ”forsvinde” fra pladsens containere.

relt er det ikke pladsarbejdernes indtryk, at det er større mængder, der bliver stjålet ad gangen.

De fleste af de adspurgte genbrugspladser har elektronikaffaldet låst inde i containere om natten, hvilket begrænser tyveriet betragteligt. De genbrugspladser, der ikke har problemer med klunsning, har typisk aflåste containere eller kræver elektronikaffald afleveret ved indgangen. Enkelte pladser har vagtværn og alarmer og derfor ingen problemer med tyveri.

Det vurderes, at det kun er små mængder el-skrot, der via genbrugspladserne ender som genbrugselektronik i containere til tredjelande.

3.9 Humanitære organisationer

Mellemfolkeligt Samvirke støtter enkeltpersoner og foreninger via ”Genbrug til Syd” med at sende hjælpeforsendelser/udstyr til ikke-OECD-lande²⁷. Sidste år blev der givet tilskud til 132 forsendelser med bl.a. brugt kontorudstyr, herunder computere, monitører m.v.

Til eksempel har ”Seniors without Borders” igennem de sidste halvandet år sendt ca. 250 computere til institutioner i ikke-OECD-lande under denne ordning. Organisationen stiller i øvrigt en række minimumskrav til udstyret for at være sikker på, at det kan anvendes i modtagerlandet (processor 500 Mhz, harddisk 3 Gb, hukommelse 64 Mb ram og cd-drev). En enkeltperson har under samme program fået støtte til at sende fire forsendelser til Ghana inden for de seneste 18 måneder, indeholdende bl.a. 450 computere samt anden elektronik som printere og fax-maskiner. Der findes ikke nogen opgørelse over indholdet i forsendelserne, men ud fra interview med flere afsendere vurderes det, at et sted mellem 1.500 og 2.500 computere samt en del andet elektronik afsendes årligt, fortrinsvis til Afrika og andre udviklingslande.

Derudover findes en række enkeltstående hjælpeprojekter, eksempelvis sendte DTU i 2005 godt 200 kasserede pc'er og monitører til Eritreas undervisningssektor og overvejer at fortsætte dette samarbejde.

Alt i alt vurderes det, at der årligt som led i humanitært arbejde eksporteres op mod 3.000 computere samt andet elektronisk udstyr, fx hospitalsudstyr og elektrisk værktøj.

3.10 Aftagere i modtagerlandene

Elektronikkens videre håndtering og skæbne fra modtagelsen i havnene i Mellemøsten og Afrika er kompleks og afhænger bl.a. af, hvem der er afsender og opkøber, hvilke produkter der er tale om m.v.²⁸

²⁷ Mellemfolkeligt Samvirke administrerer på vegne af Udenrigsministeriet/Danida to puljer under Genbrug til Syd. MS vurderer ansøgninger, giver bevillinger, betaler fakturaer til transportfirmaer m.v., sikrer afrapportering for hver bevilling og vejleder brugerne ud fra retningslinjer, som løbende revideres og godkendes af ministeriet.

²⁸ De to DR-journalister, der lavede dokumentarudsendelser om eksport af elektronikaffald i foråret 2006, havde vanskeligt ved at få kontakt til de personer, der henter produkterne i havnen i Ghana. Det var derfor svært for dem at vurdere, hvor stor del af produkterne der reelt virkede og kunne videresælges. Hver dag ankom nye containere uden indikation på udskibningshavn.

Flere af eksportørerne, der forestår forsendelser med hårde hvidevarer og anden elektronik, oplyser, at containerne typisk tømmes af et hold daglejere, når de ankommer til havnene. Disse sorterer produkterne i typer, og butiksindehavere og andre lokale opkøbere aftager produkterne derfra.

Andre eksportører oplyser, at de sælger til registrerede firmaer eller har direkte aftagere (herunder hjælpeorganisationer) i de pågældende lande, og hvad der sker med produkterne (hvor og hvordan de sælges fx) er de ikke bekendt med.

Det oplyses i øvrigt, at når kølemøbler med defekte kompressorer modtages, tømmes deres kølesystem for kølemiddel, og nye kompressorer, der er baseret på kølemidlet CFC-12 (R-12) monteres. Dette kan også gælde fungerende køleskabe, hvor kompressoren er baseret på det mindre miljøbelastende HFC-134a. Det skyldes, at disse kompressorer koster omkring 200 dollars at udskifte, hvis de går i stykker, mens de gamle R-12 kompressorer kun koster få dollars at udskifte. Det er desuden blevet oplyst, at de gamle R12 kompressorer er mere holdbare og CFC-12 gassen er betydeligt billigere, end det nyere og mindre miljøbelastende kølemiddel HFC-134a.²⁹

De virksomheder, som aftager det brugte computerudstyr, demonterer typisk enkeltdele fra produkterne (f.eks. et "motherboard") med henblik på samling af nye PC'er mv., mens resten sendes til metalgenvinding eller bortskaffes som affald.³⁰

Rejsende i Ghana og andre afrikanske lande oplyser i øvrigt, at der i og uden for byerne er mange boder og handelsstande, hvor der sælges gamle hårde hvidevarer og anden brugt elektronik.

Nogle potentielle modtagerlande har fastsat særlige regler for import af gammel elektronik. Således forbyder Egypten import af computerskærme fra før 1998, Tyrkiet tillader ikke erhvervsmæssig import af brugte computere ældre end tre år³¹, og Ghana har krav til import af gamle køretøjer.

²⁹ I forbindelse med forhandling af Montreal-protokollen fik udviklingslandene en længere tidsfrist, frem til 2010, til at udfase CFC-gasserne. Det er således ikke ulovligt, hvis de påfylder det i Danmark forbudte kølemiddel.

³⁰ En leverandør af brugte pc'er vurderer, at ca. 20 % af de eksporterede el-produkter sælges som funktionsdygtige apparater – mens resten ender som affald til videre forarbejdning eller på losseplads.

³¹ Ifølge en eksportør af brugte computere.

4 Udførsel med skib og lastvogn

Brugte el-produkter eksporteres enten via skib eller lastvogn. Begge transportformer er underlagt en vis kontrol af myndighederne.

4.1 Eksport via skib fra danske havne

Udførsel til Mellemøsten og Afrika foregår fra havne, hvorfra der kan udskibes containere eller stykgods, fortrinsvis Frihavnen, Aarhus Havn og til dels Esbjerg Havn. Endvidere forekommer der udskibning til Østeuropa fra Aabenraa Havn.

Det vurderes, at langt hovedparten af udskibninger af brugte el-produkter kan identificeres via SKAT og shippingfirmaerne.

4.1.1 Frihavnen, København

I Frihavnen opererer mere end 15 forskellige rederier med containersejls til Mellemøsten og Afrika.

Der sendes jævnligt containere til tredjelande med brugt elektronik og andre brugte produkter som cykler, tæpper mv. SKAT har ikke et præcist overblik over omfanget, som angives til at være nogle gange om ugen eller sjældnere. Typisk udføres el-produkterne i 40 fods containere, som afskibes til alle tænkelige destinationer i Vestafrika og Mellemøsten. Denne eksport har stået på i mange år. Alle eksportører er ifølge SKAT registreret med SE nummer. Der kan også være tale om svenske eksportører.

Containere fra eksportører med adresse i Helsingør bliver - efter aftale mellem toldmyndigheden og kommunen - kun udskibet, såfremt der foreligger en godkendelse fra Helsingør kommune, som faxes til det lokale SKAT kontor.

Kun ved sjældne lejligheder kontrollerer toldmyndigheden i Frihavnen containerne for andet eller ulovligt indhold. Få gange de senere år er containere blevet tilbageholdt på grund af ulovlig udførsel af WEEE.

4.1.2 Aarhus Havn

Fra Aarhus havn sejler ca. 15 rederier containere til Mellemøsten og Afrika. Havnepersonalet ved, at der forekommer eksport af gamle el-produkter, men ikke hvor ofte. SKAT i Aarhus orienterer kommunen, hvis de får kendskab til eksport af gamle kølemøbler.

4.1.3 Esbjerg havn

Fra Esbjerg havn sejler et rederi containere til henholdsvis Mellemøsten og Afrika. Havnen har kun kendskab til få udskibninger af brugte el-produkter i containere, og

såvel SKAT som shippingfirmaer oplyser, at det kun sker få gange om året, helt overvejende fra en ghaneser, som sender computere til sit firma i Ghana.

Ved den ugentlige afgang fra Esbjerg udskibes typisk 5-10 gamle lastbiler, varebiler og personbiler. Disse biler er ofte fyldt med brugt elektronik, men tidligere har ingen interesseret sig for dette. Eksportørerne er ofte privatpersoner og der dukker løbende nye op. I juli 2006 blev to lastvogne opdaget med bl.a. gammel elektronik og hårde hvidevarer, hvoraf en større del ikke var funktionsdueligt. Begge gange var der, ifølge shippingfirmaer og SKAT, tale om førstegangs-eksportører og altså ikke om systematisk eksport.

Siden foråret 2006 (efter DR's udsendelse om eksport af WEEE) er tolderne i Esbjerg blevet opmærksomme på ulovlig eksport af kølemøbler med kølemidlerne R12 og 22. Tolderne anser problemet for at være aftagende, efter at de er begyndt at inspicere eksporten af gamle køretøjer til Afrika. Brugt elektronik har ikke toldernes bevågenhed på samme måde som hårde hvidevarer med R12.

4.1.4 Fredericia Havn

Fra Fredericia sendes få gange om året gods til Afrika, dette har typisk drejet sig om nogle få gamle lastbiler sendt af sted for bl.a. Røde Kors. Al udskibning sker via Fredericia Shipping, der som regel afviser private kunder, idet disse ofte medfører problemer med hensyn til deklaration, betaling eller myndighederne i slutdestinationen. Shippingfirmaet oplyser, at tolderne er meget omhyggelige med kontrol af nye containere, fx flyttecontainere, inkl. gennemgang af alle papirer, og de tager direkte kontakt til eksportørerne, hvis der er mistanke om ureglementeret eksport.

4.1.5 Aabenraa Havn

Fra Aabenraa havn er der udskibning til Klaipeda i Litauen to gange ugentligt. På alle afgangene er der trailere (14 meter lange anhangere til lastvogne) indeholdende el-produkter til primært Rusland og Baltikum. Ud fra en gennemgang af afsenderne vurderer rederiet³², at ca. 80 % er nye produkter og resten brugt elektronik. Derudover er en række udførsler alene registreret som 'stygods' eller 'personlige effekter', disse kan også indeholde el-produkter og affald, men det er ikke kontrolleret. Det kan ikke udelukkes, at produkterne har sigte på markeder i ikke-OECD-lande.

4.1.6 Aalborg Havn

80 % af containere fra Aalborg går til Grønland, resten til England. Der er ingen afgangene til Afrika og Mellemøsten, og havnemesteren er sikker på, at der ikke udskibes elektronik.

4.1.7 Køge Havn

Fra Køge Havn udskibes ingen containere og kun i meget begrænset omfang stykgods. Havnen har derimod en meget stor omsætning af metaller og skrot – fra Ste-na.

³² Scandlines

4.2 Eksport via lastvogn

Ved eksport til EU lande (via lastvogn) skal eksportøren udfylde en oplysningsblanket til Danmarks Statistik, såfremt værdien af eksporten fra den enkelte eksportør overstiger 4,1 million kr. om året. Enkeltstående transporter bliver således ikke registreret.

Ved grænseoverførsel af el-skrot er der en række bestemmelser om anmeldelse og godkendelse afhængigt af affaldets type. Ved særligt farligt affald (herunder en række kategorier inden for el-skrot) skal der foreligge skriftligt samtykke fra de kompetente myndigheder, som er Miljøstyrelsen og kommunerne, forinden overførslen finder sted. Miljøstyrelsen er ansvarlig for administration af bestemmelserne, som er fastsat i EU's transportforordning.

Med henblik på at fange ulovlige affaldstransporter gennemfører amterne, i samarbejde med politiet og øvrige relevante myndigheder, en begrænset stikprøvekontrol med varetransport over grænserne.³³ Kontrollen sker med års mellemrum eller få dage om året afhængigt af grænseovergangene, hvorfor stikprøverne kun i begrænset omfang giver en indikation på, i hvilket omfang der køres brugte el-produkter eller el-skrot over grænserne.

I Sønderjyllands Amt gennemføres der årlige kampagner af ca. en uges varighed ved grænsen til Tyskland, hvor et mindre antal udvalgte lastvogne tjekkes for godsindhold og pligtige papirer. Vognene udvælges ud fra myndighedens erfaring med problematiske transporter og typiske affaldstransporter. Derudover gennemføres der regelmæssige razziaer af transporter på vejene i Danmark.

Kun ved få lejligheder bliver der identificeret ulovlige affaldstransporter, herunder elektronikaffald. I disse tilfælde har afsenderne enten været registrerede oparbejdnings- og indsamlingsvirksomheder eller små indsamlere, som kører over grænsen for at sælge til tyske oparbejdningsvirksomheder, som giver bedre priser (ifølge Sønderjyllands Amt).

I de tilfælde, hvor der konstateres forkert udfyldte papirer, anfører transportørerne, at dette skyldes uvidenhed.

Frederiksborg Amt har gennemført en enkelt dags tilsyn ved Helsingør Færgehavn for 2-3 år siden og fandt ved den lejlighed ingen ulovlige transporter.

Storstrøms Amt gennemfører grænsekontroller ved Rødby Havn og Gedser i samarbejde med politiet med fokus på indførsel af affald fra udlandet, herunder transit sydfra til Sverige, Norge eller Finland. Kun enkelte gange er transportpapirer på lastvogne på vej til Tyskland blevet kontrolleret, og der blev fundet enkelte mangler i papirerne vedr. transporter med jern og metalskrot, men ikke egentlige ulovlige eksporter. Amtet vurderer i øvrigt, at der ikke forekommer særlig mange affaldstransporter via Rødby og Gedser.

Københavns kommune har pt. ikke gennemført kontrol ved grænsen til Sverige.

³³ Det er kommunerne, som skal føre tilsyn med eksport af affald, hvor amterne fører tilsyn med import af affald (idet det oftest er import til amtsgodkendte anlæg). Derudover fører amterne tilsyn med transport af affald på de danske veje jf. § 11 i bekendtgørelse nr. 971 af 19. november 1996 om import og eksport af affald.

Nordjyllands Amt har gennemført kontrol to gange inden for de seneste syv år (1999 med toldvæsenet og 2004 med politiets færdselsafdeling), men kun vedr. import af gods. Der var ingen elektronik blandt de undersøgte laster.

5 Omfang af eksporten samt potentialer

Omfanget af eksport af brugte el-produkter fra Danmark kan vurderes ved to metoder:

1. Opstilling af massebalance over den forventede generering af el-skrot og sammenligning med den registrerede indsamlede mængde.
2. Registrering af eksporten ved kontakt til kilderne (eksportørerne) eller via de centrale led i udførslen: SKAT og Danmarks Statistik.

Ingen af disse metoder kan give et præcist billede af situationen. Den første metode er usikker, da der ikke findes en præcis samlet opgørelse over den producerede mængde el-skrot opgjort på forskellige fraktioner eller på privat henholdsvis erhvervsmæssig anvendelse. Den anden metode forudsætter, at eksporttallene er valide med hensyn til at kunne skille brugte produkter fra nye, eller at kilderne til eksporten kendes.

5.1 Massebalance og potentialetal

Miljøstyrelsen skønner, at der i Danmark indsamles i alt ca. 80.000 tons el-skrot om året med henblik på særskilt affaldshåndtering. Centrale aktører inden for genindvindingsindustrien anslår, at erhvervsdelen udgør ca. 30.000 tons.

I forbindelse med etablering af WEEE-System blev der på baggrund af branchens egne vurderinger foretaget en vurdering af skrotpotentialet for forskellige el-fraktioner, bl.a. baseret på salgstal og forventet levetid.

Som det fremgår af udtræk fra eksportstatistikken (kapitel 2) indeholder eksporter af brugte el-produkter til tredjelande særligt køle/frysemøbler, tv-apparater, computere, dvd'er, stereoanlæg, kassettebåndoptagere og kompressorer.

I figuren nedenfor anføres de skønnede mængder for udvalgte produkter, som typisk indgår i eksporterne til tredjelande:

Produkt	Skønnet potentiale vægt (ton)
Tv-apparater i alt	5.000
Computere + servere	6.200
Monitorer	8.600
Husholdningskøleskabe og frysere ³⁴	15.000
I alt	34.800

Mængder er baseret på opgørelser i forbindelse med etablering af WEEE-System

Foruden de nævnte kategorier indgår yderligere en lang række andre produkter i el-skrot kategorien: Printere og kopimaskiner, el-værktøj, spilkonsoller, mobiltelefo-

³⁴ Den skønnede vægt er baseret på et årligt salg på 300.000 stk med en gennemsnitsvægt på 50 kg.

ner, køkkenmaskiner m.v. Det årlige samlede potentiale er således betydeligt højere end de ovenfor nævnte kategorier til sammen.

Nedenfor er, ved hjælp af data fra de danske oparbejdningsvirksomheder, opstillet en sammenligning mellem den estimerede vægt af det skønnede årlige potentiale og de produkter, der er bortskaffet til miljøgodkendt oparbejdning i 2005.

Sammenligning mellem det skønnede potentiale for el-skrot og el-skrot indsamlet til oparbejdning i 2005³⁵

Produkt	Skønnet potentiale vægt (ton)	Oparbejdet i 2005 (ton)	Difference
Tv-apparater og monitører i alt	13.600	10.914	- 2.686
Computere	6.200	2.122	- 4.078
Husholdningskøleskabe og fryserne	15.000	9.745	- 5.255
I alt	34.800	22.781	- 12.019

I alt er 22.781 tons el-skrot inden for tv-apparater, computere, monitører, skærme, husholdningskøleskabe og fryserne afleveret, registreret og oparbejdet i Danmark i 2005³⁶. Tabellen viser alene for disse produkter et skønnet potentiale for ikke indsamlet el-skrot på 12.019 tons for 2005.

Foruden de i tabellen registrerede 2.122 tons computeraffald indsamles der ca. 1.000 – 1.500 tons via de i dette projekt registrerede it-indsamlere. Der kan således gøres rede for bortskaffelse af op til 3.600 tons computere ud af et beregnet potentiale på 6.200 tons.

Opgørelsen skal vurderes med forsigtighed. Det kan ikke konkluderes, at der eksporteres 12.019 tons el-skrot ud af landet. Dels kan potentiale-estimererne fra WEEE-System være for høje (eller for lave), dels mangler der data fra en enkelt oparbejdningsvirksomhed, og dels kan oparbejdningsvirksomhederne have skønnet forkert for de nævnte kategorier (i de tilfælde hvor det ikke har været muligt at trække selvstændige data for den enkelte kategori). Endvidere kan vægtestimatet for husholdningskøleskabe og fryserne være for højt sat, idet der er regnet med, at antallet af solgte produkter svarer til antallet af produkter forbrugerne skiller sig af med som affald. Det må forventes at en del af udstyret sælges brugt/foræres bort eller stilles i kældere eller lignende. Men under alle omstændigheder indikerer opgørelsen, at der hvert år forsvinder en stor mængde el-skrot/brugte el-produkter ud af landet³⁷.

³⁵ Oparbejdningsstallene er baseret på interview og dataindsamling hos samtlige registrerede indsamlings- og oparbejdningsvirksomheder i Danmark med undtagelse af en enkelt virksomhed, der ikke ville oplyse tallene. Denne virksomhed står for mindre end 10% af indsamlingen. De fleste oparbejdningsvirksomheder kan kun oplyse et samlet tal for billedrør (monitører og tv-apparater), hvorfor disse kategorier er slået sammen i tabellen.

³⁶ I tallene indgår en enkelt virksomhed, der sender el-skrottet direkte ud af landet til videre oparbejdning, uden at der har været en affaldsbehandling i Danmark. Hvis dette forekommer fra flere end denne virksomhed, vil disse mængder ikke fremgå af opgørelsen.

³⁷ I denne mængde indgår lovlig eksport af WEEE til Tyskland. Størrelsen af denne eksport er pt. ikke fastlagt.

5.2 Den registrerede eksport

Via eksportstatistikken er der identificeret eksport af ca. 1.700 tons elektronikprodukter via containerudskibning til tredjelande, hvor værdien af produkterne er opgivet til mindre end 10 % af salgsprisen af de enkelte produkter.³⁸ Herudover kan der være en række ufuldstændige registreringer af udførsler af brugt elektronik, som betyder, at den samlede eksport af brugte elektronik-produkter vil være højere end statistikken tilsiger:

- hvor den samlede værdi af eksporten ikke er angivet i statistikken
- hvor indholdet af den enkelte eksport ikke er indberettet (fx ved eksport af stykgods), eller er indberettet forkert, eller
- hvor den gennemsnitlige værdi af den pågældende varekode 'trækkes' op af eksport af nye, dyrere produkter.

Modsat kan der være varekoder med en gennemsnitlig meget lav værdi, hvor der indgår nye produkter, der i modtagerlandet enten sælges eller forædles og tilbageføres til Danmark til videre bearbejdning eller salg (passiv forædling). Dette sidstnævnte forhold vurderes dog ud fra interview med Danmarks Statistik, til at have mindre vægt på opgørelsen af brugte produkter, hvorfor eksporten af brugte elektronik-produkter til tredjelande må forventes at ligge højere end de 1.700 tons i 2005 – antaget omkring 2.000 tons.

Eksporten fra de kendte eksportører ligger på skønsmæssigt 1.500-2.000 tons årligt. Hertil kommer eksporten fra private eksportører samt hjælpeorganisationerne, skønsmæssigt 200-300 tons elektronikudstyr til de undersøgte lande. Alt i alt anslås det, at eksporten af brugt elektronik til tredjelande via skib er på ca. 2.500 tons. Disse tal indikerer, at projektet har identificeret de største eksportører af brugte el-produkter til tredjelande.

³⁸ Baseret på et skøn. Som det fremgår af tabellen i kapitel 2 er værdien i mange tilfælde opgjort til under 1 % af den pågældende udsalgspris.

6 Priser

I dette kapitel gennemgås de økonomiske forhold for forskellige aktører ved håndtering af brugte el-produkter og el-skrot.

6.1 Affaldshåndtering og genbrug af computere og andet it-udstyr

Prisen for at aflevere affald i form af computere og andet it-udstyr til en godkendt oparbejdningsvirksomhed ligger typisk omkring 2,50 - 5,00 kr. kiloet afhængigt af den præcise sammensætning af skrottet³⁹. Er der mange skærme bliver det dyrere at aflevere affaldet, hvorimod store serversystemer trækker prisen nedad. Er der alene tale om et serverskab, vil virksomheden eventuelt kunne få en (mindre) indtægt på bortskaffelsen.

Bortskaffelse af 200 computere med skærme til en godkendt oparbejdningsvirksomhed koster således 20-25.000 kr., uanset alder og stand af computerne. Ved salg til en eksportør kan en 2-2½ år gammel computer til sammenligning indbringe op til 400-500 kr. efter datasletning⁴⁰. Salg af de 200 computere kan således indbringe skønsmæssigt 80-100.000 kr., hvilket giver en samlet økonomisk fordel på måske 100.000 kr. eller derover ved salg frem for bortskaffelse til oparbejdning.

Eksport/genbrugsfirmaernes pris for computerne afhænger af computerens alder og udstyr. Er maskinen fx fem år gammel eller ældre, koster det typisk penge at komme af med den til et firma, der foretager datasletning, idet computeren ikke har nogen videre salgsværdi.

Skrotværdien af en stationær computer er 25-27 kr. (baseret på markedspriserne i nedenstående tabel), hvis den adskilles i fraktionerne printkort, metal, harddisk, diskdrev og kabler. Ved en yderligere oparbejdning kan skrotværdien komme endnu højere op, men det vil ikke kunne betale sig i Danmark pga. arbejds lønninger.

Det koster ca. 10 kr. i arbejds løn at skille computeren, hvorfor der ca. vil være 15-17 kr. pr. computer i fortjeneste⁴¹.

³⁹ Baseret på interview med en række virksomheder samt priser fra oparbejdningsvirksomhederne.

⁴⁰ 600-700 kr. for computeren, hvortil kommer en modydelse på ca. 200 kr. for afhentning, registrering og datasletning

⁴¹ Beregningen er baseret på en timeløn på 120 kr. + sociale omkostninger på 30 kr. Der kan oparbejdes ca. 15 computere i timen.

Markedspriser for udvalgte el-skrot materialer (sept. 2006)

Materiale	Pris cirka (pr. kg)
Billedrør	1,80 kr.
Plastik m. bromeret flammehæmmer	0,65 kr.
Dårligt print. (indeholder bl. søm, skruer mv)	6,00 kr.
Gode printplader (med meget guld, palladium	22,00 kr.
Harddisk/floppydisk m. skruer etc.	3,50 kr.
Floppydisk	2,00 kr.
Kobberkabel	5,00 kr.
Farvet plastik	0,50 kr.
Kompressorer (køleskab/fryser)	30,00 kr.

De opgivne priser er nettopriser fratrukket transport fra dansk oparbejdningsvirksomhed

6.2 Økonomi ved eksport med henblik på skrotning

En 40 fods container (en almindelig skibscontainer) kan indeholde omkring 1.200 computere, svarende til en skrotværdi på ca. 30.000 kr.

Fragtpriser til vestafrikanske havnebyer for 40 fods containere ligger på 25-28.000 kr. og til centralafrikanske lande 40-45.000 kr. Umiddelbart ligger der således ikke en økonomisk tilskyndelse til at eksportere el-skrot ulovligt til Vestafrikanske lande. Derimod er fragtpriser væsentligt lavere til Kina og Hong Kong (6-7.000 kr.), hvorfor der kan være en økonomisk interesse i at eksportere skrottet hertil. Til Mellemøsten ligger prisen på 13-15.000⁴².

For danske oparbejdningsvirksomheder kan der være en interesse i at få oparbejdningen foretaget i de østeuropæiske EU lande, hvor arbejdskraften er betydeligt billigere, og transportomkostningerne kan gøres for ca. 5000 kr. for 10 tons.

Det koster 110-120 kr. at aflevere et udtjent kølemøbel til oparbejdning, hvilket således er den udgift, butikkerne sparer ved i stedet at aflevere møblerne til indsamlere og eksportører, medmindre butikkerne kan aflevere kølemøblerne gratis på den lokale genbrugsplads.⁴³

Skrotværdien af et køleskab er ca. 75 kr⁴⁴. Der kan være ca. 100-120 køleskabe/frysere i en 40 fods container, dvs. skrotværdier udgør max. 7.500 – 9.000 kr., hvis forsendelsen udelukkende består af kølemøbler. Hvis kølemøblerne derimod fyldes op med andet, småt elektronik, fx mobiltelefoner, printere, radioer m.v. ser billedet anderledes ud, men skrotværdien når næppe over 25.000 kr.

6.3 Brugtpriser i modtagerlandene

Prisen for brugte produkter i modtagerlandet afhænger af produkternes stand og ligger ifølge eksportørerne typisk på fire gange prisen, som eksportøren har betalt for det brugte produkt eller for et nyt produkt med fejl, svarende til op til 3.500 kr.

⁴² Fragtpriser er indhentet via shippingfirmaer.

⁴³ Efter 1. april 2006 er det imidlertid gratis at aflevere tilbagesagte el-produkter - hvis de kommer fra private hjem - til videre håndtering til producenterne/importørerne, via en kollektiv producentordning.

⁴⁴ Her skal dog fratrækkes behandleranlæggets udgifter til tapning og behandling af CFC gasser.

for et nyere køleskab. Det har ikke været muligt at få oplysninger om salgspriser i modtagerlandene for gamle og slidte kølemøbler eller andet elektronik.

Ifølge en eksportør ligger den udenlandske opkøbers fortjeneste på 40-50 % efter afholdelse af transportomkostninger m.v.

Salgspriserne i modtagerlandene for de danske computere og andet it-udstyr afhænger af udstyrets alder og kapacitet, men ligger iflg. internationale sælgere relativt højt i forhold til priserne betalt for nyt udstyr i Danmark. Dette fremgår af følgende eksempel, som er priser på brugt it-udstyr, der er sat til salg i Ghana:

Specifikationer	Brugt pris	Pris fra ny i DK
Dell dimension 4600 pc - p4 2.86gbs, 256mb ddr - 80 gb hdd, fdd, 16x dvd+cdwr drive – 10/100 nic, tower, winxp pro	986,00 Euro	En tilsvarende model solgt i DK for 2 år siden for 1050 Euro
IBM pc think centre a30 - p4 - 2.6ghz, 256mb ddr - 40gb hdd cd-rom- 10/100 nic, windows xp 3 years warranty	834,00 Euro	Solgt i DK for 2-3 år siden for ca. 600 Euro .

Brugte computere og andet it-udstyr sælges til alle mulige priser via internettet afhængigt af kapaciteten af udstyret⁴⁵.

6.4 Opsamling på priser

For de enkelte virksomheder og butikker/kæder/udlejningsfirmaer ligger der et økonomisk incitament til at skille sig af med brugte el-produkter til indsamlere, der eksporterer produkterne.

På grund af omkostningerne til transport vurderes det kun at være en ubetydelig del af det deciderede el-skrot, der havner i containere til Afrika, hvorimod det kan være en god forretning at sende det til Kina eller eventuelt til Mellemøsten. Men på grund af en relativ høj brugtpris, vil en forsendelse imidlertid hurtigt kunne tjene sig hjem, selv om der indgår en række produkter, der ikke virker, og som (i bedste fald) kun vil kunne anvendes til reservedele i modtagerlandet. For en forsendelse med 120 køleskabe og fryserer vil en gennemsnitspris på omkring 225 kr. pr. produkt kunne finansiere forsendelsen.

⁴⁵ Yderligere oplysninger om priser kan indhentes på følgende hjemmeside, hvor de danske indsamlere bl.a. sælger deres produkter igennem:

http://www.exporters.com.sg/member_profile.asp?co_id=66063;

<http://www.informatic.dk/Restlageret/index.asp>;

<http://www.alibaba.com/company/10646393.html>

7 Mulige tiltag

En indsats for reduceret eksport af el-skrot eller brugte el-produkter af ringe kvalitet må tage udgangspunkt i, hvilke muligheder myndighederne har for at påvirke eksporten. Med udgangspunkt heri beskrives i det følgende en række mulige tiltag, der omfatter de væsentligste aktører i materialestrømmen:

- Miljømyndighederne (Kommuner, Miljøstyrelsen)
- SKAT
- Shippingfirma
- Butikker og butikskæder
- Virksomheder, organisationer mv.
- Oparbejdningsvirksomhederne

7.1 Miljømyndigheder

7.1.1 Miljøstyrelsen

Kommunerne er generelt usikre på, hvordan man ved kontrol af eksportforsendelser skelner mellem affald og second-hand produkter. Generelt har tilgangen i kommunerne hidtil været, at produkter der virker *ikke* er affald uanset produktets øvrige stand og alder. Kommunerne har med en enkelt undtagelse ikke vurderet, om en aktør tidligere har skilt sig af med produkterne som affald, hvilket ville betyde, at det også fremover skulle reguleres som affald.

Det er ressourcekrævende for kommunerne at gennemføre tilsyn hos eksportørerne eller i havneområderne samt at kontrollere forsendelserne. Da sådanne tilsyn ikke er omfattet af brugerbetaling⁴⁶, prioriteres denne indsats lavt (med undtagelse af enkelte kommuner).

Mange aktører involveret i eksport af brugte el-produkter er ikke opmærksomme på regler for bortskaffelse af elektronikaffald. Det gælder særligt butikker og butikskæder, selv om Miljøstyrelsen i starten af 2005 sendte et brev til butikskæderne, der gjorde opmærksom på problematikken vedr. videresalg af tilbagetaget brugt elektronik som *ikke* var blevet funktionstjekket.⁴⁷ Endvidere har shippingfirmaerne heller ikke kendskab til de danske affaldsregler og reglerne for eksport af el-skrot.

Tiltag

Miljøstyrelsen bør målrettet informere mere grundigt om reglerne for definition af affald til de forskellige aktører, herunder også reglerne for transport af affald.

⁴⁶ Kommunernes miljøtilsyn er delvist brugerfinansieret. Hvis anlæg og aktiviteter er opført på bilagslisten i bekendtgørelsen om brugerbetaling for godkendelse og tilsyn efter miljøbeskyttelsesloven, Nr. 719 af 16. juni 2006, Miljøministeriet, betaler virksomheder ca. 250 kr. for forberedelse og gennemførelse af tilsynet.

⁴⁷ Det vil sige, at det kunne være affald, og at butikkerne havde ansvaret for den videre bortskaffelse af dette affald.

Miljøstyrelsen bør indskærpe, at gamle produkter, som forbrugere, virksomheder og institutioner skiller sig af med som affald, ikke efterfølgende må tages ud af affaldsstrømmen og sælges som et produkt.

Miljøstyrelsen kan overveje, om det er juridisk muligt at opstille almene minimumskriterier til brugte el-produkter, der eksporteres, f.eks.:

- de skal være fuldt funktionsdygtige
- der må ikke være synlige skader på chassis og lignende.

Miljøstyrelsen kan undersøge muligheden for, at tilsyn med eksport af brugte elektriske og elektroniske produkter omfattes af brugerbetaling for tilsyn. Derved forpligtes kommunerne til at foretage regelmæssige tilsyn hos eksportørerne, og der kommer generelt øget fokus på området fra kommunernes side. Samtidig kan kommunerne få dækket omkostningerne ved tilsynet.

Miljøstyrelsen kan orientere butikker og butikskæder om reglerne, evt. i samarbejde med kommunerne, som kan følge op med tilsyn i udvalgte butikker.

Miljøstyrelsen kan informere shippingfirmaer om reglerne for eksport af el-skrot og om at de skal kontakte eksportørens hjemkommune ved tvivl. Evt. kan der udarbejdes et skema, som shippingfirmaerne kan udlevere til eksportørerne med reglerne samt med spørgsmål om deres eksport.

Miljøstyrelsen kan etablere en aftale med SKAT om fokus på eksport af brugt elektrisk og elektronisk udstyr.

Miljøstyrelsen kan overveje at gøre ”tilsyn i butikker og butikskæder” til et kampagneområde i forbindelse med den årlige tilsynsindberetning til Miljøstyrelsen.

7.1.2 Kommuner

Kommunerne vurderer som affaldsmyndighed hvornår et produkt eller materiale i en given sammenhæng skal betragtes som affald. Kommunen anviser den rette håndtering af affaldet og fører tilsyn med eksportørernes forsendelser. Derudover udsteder kommunen miljøgodkendelser og fører tilsyn med de godkendte oparbejdningsvirksomheder.⁴⁸

Tiltag

Kommunerne kan føre tilsyn med butikker og udlejningsfirmaers håndtering af produkter, som borgerne ønsker at skille sig af med, særligt ved anskaffelse af nye produkter.

Kommunerne kan opsøge eksportørerne og informere om regler og krav m.v. Oplysninger om eksportørerne kan bl.a. fås via butikkerne og evt. SKAT

Med hensyn til at vurdere, om der eksporteres skrot fra oparbejdningsvirksomhederne uden de fornødne tilladelser, kan kommunerne detaljeret gennemgå virksomhedernes data for indgået, behandlet og eksporteret affald.

Kommunerne kan prioritere at kortlægge/identificere opkøbere af brugt elektronik og vurdere, om der foregår affaldsbehandling, der forudsætter en godkendelse i henhold til miljøbeskyttelsesloven. Herunder tænkes især på opkøbere af it-udstyr.

⁴⁸ Indtil 01.01.2007 er det amterne, der er godkendelses- og tilsynsmyndighed for oparbejdningsvirksomhederne.

7.2 SKAT

Det er vanskeligt for SKAT (og andre aktører) ud fra udførselspapirerne og via de eksisterende varekoder at vurdere omfanget af eksporten af brugte el-produkter. Endvidere gennemfører SKAT meget få visuelle kontroller af udførsler.

Tiltag

SKAT indfører en rubrik i udførselspapirerne, hvor eksportøren angiver om der er tale om brugte varer. Derved er SKAT også bedre i stand til at vurdere, om de skal orientere kommunen om udførslen.

SKAT kan eventuelt gennemføre en kampagne over en periode i Frihavnen, Aarhus og Esbjerg, hvor der sættes fokus på eksport af brugte elektronikprodukter og el-skrot. Derved opnås et bedre overblik over omfanget af eksporten, og eksportørerne bliver gjort opmærksomme på reglerne.

Ordliste

”Brugte el-produkter”	Dækker over brugte elektriske og elektroniske produkter, som virker.
El-skrot	Dansk betegnelse for affald af elektrisk og elektroniske produkter (WEEE er den internationale betegnelse for el-skrot).
Indsamlere og eksportører	”Indsamlere og eksportører” er i denne rapport firmaer og enkeltpersoner, som indsamler brugt elektronik med henblik på eksport.
Passiv forædling	Når produkter eksporteres med henblik på forarbejdning og derefter returneres til afsenderen.
Producentansvar	Fra 1. april 2006 er der indført producentansvar for elektriske og elektroniske produkter i Danmark (og resten af EU). Producentansvaret gælder for alle producenter og importører, som markedsfører elektriske produkter inden for ti bestemte produktkategorier i Danmark, herunder virksomheder i andre EU-lande, som sælger gennem fjernsalg eller internethandel direkte til husholdninger i Danmark. Producentansvaret betyder, at producenter og importører for egen regning skal foranstalte tilbagetagning samt genanvendelse eller særlig håndtering af affald af elektrisk og elektronisk udstyr, som er markedsført af producenten eller importøren.
Transportforordningen	Rådets forordning (EØF) Nr. 259/93 af 1. februar 1993 om overvågning af og kontrol med overførsel af affald inden for, til og fra Det Europæiske Fællesskab og senere ændringer.
Tredjelande	Lande uden for OECD.
WEEE	WEEE er en forkortelse for ”Waste Electrical and Electronic Equipment” og anvendes i hele EU som en fælles betegnelse for affald af elektriske og elektroniske produkter (På dansk; elskrot).
WEEE-System	WEEE-System er den private organisation, som administrerer reglerne om producentansvar i Danmark.

Bilag 1 – Interviewlog

<p>Kommuner Helsingør København Tårnby, Aalborg Vejle Fredericia Aabenraa Esbjerg Køge Rødby Jernløse/Tølløse Rødovre</p> <p>Amter Storstrøms Amt Nordjyllands Amt Sønderjyllands Amt Frederiksborg Amt</p> <p>Udlejningsvirksomheder: Punkt 1 Leasy Zitech V-Data EdbLeje, Helsingør EDB Service Comtech Holding A/S Canal Digital Danmark</p> <p>Indsamlere/opkøbere/Eksportører Tier1asset Amex PC Børsen MK Trading Zitech Safari</p> <p>Forhandlere Elgiganten Punkt 1 Hvidevarehuset Skousen J.P. Hvidevare</p> <p>Oparbejdningvirksomheder DCR Miljø A/S H.J. Hansen Uniscrap Århus</p>	<p>Virksomheder DSB Novo Skanska Jyske Bank, BaneDanmark APC CapGemini COWI Danfoss DR Danisco E2 GN Store Nord Nykredit Udvikling Post DK Motorola DONG</p> <p>SKAT København Aarhus Esbjerg</p> <p>Shippingfirmaer Fredericia Shipping (Fredericia) Niels Winther (Esbjerg) SAL (Esbjerg) Arrison (Aarhus) Seatainers (Skanderborg) Vi-Ka Spedition (Aarhus) DK Spedition Fairplay Shipping DFDS København</p> <p>Genbrugspladser Gladsaxe Kolding Nordforbrænding Randers Rødovre Viborg Esbjerg Herning København Ringsted Skælskør Aalborg Hillerød</p>
--	--

<p>Stena Technoworld A/S Skive-Egnens renovationselskab I/S Reno Syd Affaldsregion Nord Renoflex Bagsværd Jernhandel A/S Jernpladsen A/S HP elektronik skrot Herning Produktforretning A/S Renovest I/S ASA Sønderborg Als Produktionshøjskole</p>	<p>Køge Odense Roskilde Skibsted (Helsingør)</p> <p>Øvrige DR, Morten Frandsen og Karsten Nielsen Lotte Wammen Rahbek Danmarks Statistik Danbørs Elretur RenoSam WEEE-System</p>
---	---